

Nr 366.

Godkänd av första kammaren den 27 juni 1946.

Godkänd av andra kammaren den 27 juni 1946.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till folkskoleseminarierna m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 209.)

Till Konungen.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 135 och 164 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1946) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1946/47

dels till Arvoden åt lärarkandidater under provårstjänstgöring ett förslagsanslag av 290 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Omkostnader ett förslagsanslag av 500 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

dels ock till Folkskoleseminarierna: Utrustning ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten, bilaga 7, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna för budgetåret 1946/47

dels till Utbyggnad av folkskoleseminarierna ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

dels ock till Utbyggnad av småskoleseminarierna ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 242, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 12 april 1946, föreslagit riksdagen att

1. besluta, att folkskoleseminarieorganisationen skall utvidgas på sätt departementschefen förorddat;

2. godkänna av departementschefen angiven personalförteckning för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

3. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

4. till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 3 518 000 kronor;

5. till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 473 000 kronor;

6. till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kronor;

7. till Folkskoleseminarierna: Utrustning för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 240 000 kronor;

8. till Arvoden åt lärarkandidater under provårstjänstgöring för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 320 000 kronor;

9. till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Härnösand för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor;

10. till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Landskrona för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 717 000 kronor;

11. till Om- och nybyggnadsarbeten för småskoleseminariet i Haparanda för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 95 000 kronor;

12. till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 kronor;

13. till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Växjö för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 140 000 kronor;

14. till Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 709 000 kronor.

I. Folkskoleseminariernas organisation budgetåret 1946/47.

I syfte att så snabbt som möjligt minska den akuta lärarbristen vid folkskolorna ha enligt beslut av 1945 års höstriksdag vårterminen 1946 å en provisorisk studentlinje vid folkskoleseminarierna intagits 14 klassavdelningar med sammanlagt 392 elever, vilka komma att utexamineras hösten

1947. Genom denna åtgärd torde bristen på folkskollärare, vilken enligt 1945 års seminariesakkunnigas beräkningar eljest läsåret 1947/48 skulle uppgått till i runt tal 630 lärare, sagda år komma att nedbringas till omkring 230 lärare. Vid sidan av ovannämnda provisoriska utbildning måste emellertid — såsom departementschefen erinrat — särskilda åtgärder vidtagas för en utvidgning av själva seminarieorganisationen för att säkerställa det på längre sikt beräknade behovet av folkskollärare. Departementschefen har framhållit, att på grund av frågans stora omfattning de sakkunniga icke varit i tillfälle att redan nu framlägga slutligt förslag till organisation av seminarierna, avseende hela den tid som den pågående utvidgningen av seminarieverksamheten kunde väntas räcka, varför riksdagen nu endast hade att taga ställning till frågan om elevintagningen vid folkskoleseminarierna under år 1946 och de organisatoriska åtgärder, som därav föranledes.

Enligt de sakkunnigas av departementschefen tillstyrkta förslag skulle nästa läsår intagas sammanlagt 38 klassavdelningar med 1 064 elever, därav 588 på den 2-åriga och 476 på den 4-åriga linjen. Klassavdelningarna skulle fördela sig med 11 ½ manliga och 9 ½ kvinnliga på 2-årig linje samt 10 ½ manliga och 6 ½ kvinnliga på 4-årig linje. Riksdagen ansluter sig till vad sålunda föreslagits och utgår härvid ifrån, att Kungl. Maj:t alltjämt har sin uppmärksamhet riktad på frågan om den lämpliga proportionen mellan manliga och kvinnliga elever vid seminarierna.

I likhet med departementschefen finner riksdagen lämpligt, att de provisoriska seminarierna förläggas till Gävle, Hälsingborg och Stockholm, och har icke funnit något att invända mot vad departementschefen förordat med avseende å lösningen av lokalfrågorna för dessa seminarier. Vad beträffar det av departementschefen framlagda byggnadsförslaget i övrigt kommer riksdagen att i det följande upptaga denna fråga till behandling.

Den i föl beslutade och nu ytterligare föreslagna utvidgningen av seminarieorganisationen kräver inrättandet av ett flertal nya tjänster. Emot de av departementschefen med anledning härav förordade personalförändringarna har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Seminariebibliotekariernas arvoden skola enligt nu gällande grunder i princip utgå med 1 080 kronor vid dubbelseminarium och med 600 kronor vid enkelseminarium. Skolöverstyrelsen äger dock att med hänsyn till i varje särskilt fall föreliggande omständigheter företaga jämkningar av nämnda arvodesbelopp. Sådana jämkningar ha också för närvarande vidtagits vid sex av de tio seminarierna. De sakkunniga ha föreslagit en väsentlig höjning av ifrågavarande arvoden och förordat, att delposten till seminariebibliotekarier skulle för nästa budgetår uppföras med 27 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 17 000 kronor. Departementschefen har icke funnit anledning föreligga att införa nya grunder för ifrågavarande ersättning, men framhållit, att vid avvägning av arvodena hänsyn borde

tagas icke blott till det merarbete, som den utvidgade seminarieorganisationen komme att medföra, utan även därtill, att seminariebibliotekariernas uppgifter och arbete i och för sig torde motivera en något högre ersättning än den, som för närvarande kunde utgå. I sådant syfte har departementschefen föreslagit, att omförmälda delpost uppföres med 18 000 kronor eller ett belopp som med 8 000 kronor överstiger det nuvarande. Enligt riksdagens mening saknas anledning att nu frångå den hittills tillämpade principiella anordningen i fråga om bibliotekariearvodenas bestämmande. Skulle emellertid en generell höjning av arvoden befinnas motiverad anser riksdagen i överensstämmelse med den uppfattning, varåt allmänna lönenämnden givit uttryck, att denna fråga bör prövas i samband med motsvarande spörsmål vid de allmänna läroverken. På grund av vad sålunda anförts bifaller riksdagen Kungl. Maj:ts förslag på förevarande punkt.

Riksdagen är ense med departementschefen om att behov föreligger beträffande förstärkning av biträdeshjälpen å rektorsexpeditionerna och bifaller vad departementschefen i sådant avseende förordat.

Vad departementschefen i övrigt under förevarande avsnitt anført och föreslagit har icke givit riksdagen anledning till erinran eller uttalande.

II. Åtgärder för underlättande av lärarrekruteringen vid avlägset belägna skolor m. m.

I olika sammanhang ha, särskilt under senare år, påtalats de betydande svårigheter, som föreligga för ernående av en tillfredsställande rekrytering av lärartjänsterna vid folkskoleväsendet. Dessa svårigheter ha starkast framträtt beträffande finnbygdens skolor, men det har även visat sig, att i allmänhet mera avlägset liggande skolor och särskilt då sådana av lägre skolform icke erhållit tillräckligt kvalificerade sökande till ledigförklarade tjänster. Dessa förhållanden föranledde, att uppdrag lämnades åt 1945 års seminariesakkunniga att verkställa utredning i ämnet och inkomma med förslag till de åtgärder, som kunde finnas påkallade.

De undersökningar, som verkstälts av de sakkunniga, ha givit tydligt belägg för det berättigade i de från olika håll anförda klagomålen. Det har nämligen visat sig, att undervisningen vid åtskilliga folk- och småskolor för närvarande mer eller mindre kontinuerligt handhaves av icke kompetenta lärarkrafter.

Departementschefen har framhållit, att vid skolor av lägre skolform och därvid särskilt sådana, vilka tillika kunde anses såsom avlägset belägna, lärartjänsterna i princip borde vara ordinarie, något som i sin mån kunde bidra till att vid dessa skolor erhålla kompetenta lärare. Med hänsyn härtill har departementschefen också i förhållandevis stor utsträckning ansett sig böra förorda ett tillmötesgående av ingivna framställningar härom. Riksdagen hyser i denna fråga samma principiella uppfattning som den, varåt departementschefen sålunda givit uttryck.

Riksdagen anser emellertid i likhet med departementschefen, att ytterligare åtgärder måste vidtagas för att ernå en förbättrad lärarrekrutering.

Departementschefen har, när det gäller att avgränsa den grupp av skolor, som närmast kunde anses vara i behov av särskilda åtgärder, stannat för att förorda, att till dessa skolor hänföras alla B 2- och B 3-skolor, mindre folkskolor samt vissa b-skolor, nämligen dels de, som lämna sina lärjungar till B 2-skolor, och dels enligt skolöverstyrelsens prövning från fall till fall även de, som lämna sina lärjungar till B 1-skolor, ävensom enligt bedömning av skolöverstyrelsen i varje särskilt fall sådana skolor av C-form, vilka vid övergång till heltidsläsning skulle förändras till B 2-skolor. Bland de åtgärder, som kunna vara av betydelse för en gynnsammare lärarrekrutering i allmänhet, ha de sakkunniga särskilt angivit ett partiellt upphävande av bestämmelserna om den s. k. karenstiden, d. v. s. att ordinarie och extra-ordinarie lärartjänst ej får tillträdas förrän viss tid — två år — förflutit efter avlagd examen, varjämte sökanden under denna tid skall ha fullgjort viss tjänstgöring av minst 256 dagars längd. Departementschefen har förordat, att den av de sakkunniga sålunda föreslagna åtgärden temporärt genomföres beträffande tillträddandet av ordinarie tjänster vid ovan nämnda skolor. Riksdagen godkänner detta förslag. I detta sammanhang vill riksdagen framhålla, att ifrågasatt åtgärd innebär en icke oväsentlig ekonomisk förmån för vederbörande befattningshavare, därigenom att han kommer i åtnjutande av en löneökning, motsvarande skillnaden i lön mellan 12 löneklassen och 16 löneklassen vid 36½ veckors lästid respektive 17 löneklassen vid 39 veckors lästid. Löneskillnaden varierar givetvis beroende på dyrtorsgrupperingen; exempelvis kan nämnas, att skillnaden i lön mellan 12 och 17 löneklasserna på E-ort utgör i runt tal 1 700 kronor, rörligt tillägg och kristillägg därvid inberäknade.

De sakkunniga ha framhållit, att det ifrågasatts, huruvida icke införandet av ett särskilt lönetillägg på förslagsvis 500 kronor per år skulle kunna väsentligen bidra till en bättre lärarrekrutering till skolor med lägre skolform. Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle kostnaderna härför kunna uppskattas till omkring 4 000 000 kronor för år, varvid de sakkunniga räknat med över 4 000 folkskoleavdelningar samt ungefär lika många läraravdelningar i de mindre folkskolorna och på småskolestadiet i B 2-skolorna. På anförda skäl ha de sakkunniga emellertid ansett sig icke böra förorda införandet av ett dylikt lönetillägg. Departementschefen har för sin del funnit, att andra åtgärder till underlättande av lärarrekruteringen först borde prövas, innan en så genomgripande åtgärd, som den angivna skulle innebära, togs under övervägande. Riksdagen är likaledes av den uppfattningen, att frågan om införandet av det ifrågasatta lönetillägget synes böra anstå, tills erfarenhet vunnits, huruvida övriga av departementschefen föreslagna åtgärder visa sig tillräckliga eller ej.

Vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang anført och föresla-

git föranleder icke någon erinran från riksdagens sida. Riksdagen vill dock här för sin del understryka önskvärdheten av att en förbättring av skolformerna så fort sig göra låter kommer till stånd.

Riksdagen bifaller departementschefens förslag om bestämmandet av stipendiebeloppet till 800 kronor för lapsktalande elever vid folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå.

III. Anslagsberäkningar.

Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot de av departementschefen verkställda kostnadsberäkningarna.

IV. Vissa byggnadsfrågor.

Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna i Härnösand, Landskrona, Haparanda, Strängnäs och Växjö och anvisar de av Kungl. Maj:t äskade anslagen för nämnda ändamål.

För vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna har Kungl. Maj:t hemställt om anvisande av ett anslag av 1 709 000 kronor. Det av seminariesakkunniga i samråd med byggnadsstyrelsen framlagda byggnadsförslaget innebär i fråga om de redan befintliga seminarierna inredning av förefintliga outnyttjade utrymmen i seminarierna samt i vissa fall uppförande av barackbyggnader av trä. Riksdagen har under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen, att sistnämnda byggnader icke komme att få någon karaktär av tillfälliga baracker samt att, med hänsyn till att byggnaderna borde uppföras på kortast möjliga tid, trä hade vissa företräden framför lättbetong eller tegel. Enligt byggnadsstyrelsens beräkningar ställde sig kostnaderna för en träbyggnad av avsett slag (klassrumsbarack om 3 rum) 7 000 kronor lägre än en motsvarande byggnad av sten. Då man torde hava att räkna med att ifrågavarande barackbyggnader komma att kvarstå under en längre tid, har riksdagen funnit det tillfredsställande, att de icke få en alltför provisorisk karaktär. Riksdagen anser sig kunna godtaga det sålunda framlagda byggnadsprogrammet. Även i övrigt bifaller riksdagen det förslag, som av departementschefen förordats med avseende å byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna. För ändamålet har riksdagen för nästa budgetår anvisat det av Kungl. Maj:t begärda beloppet, 1 709 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

dels beslutat, att folkskoleseminarieorganisationen skall utvidgas på sätt departementschefen förordat;

dels godkänt följande personalförteckning för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

P e r s o n a l f ö r t e c k n i n g .

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
11 rektorer, avlöningsgrupp I	E 13
2 » » II	E 11
89 lektorer	A 27
10 lärare i teckning	A 21
10 » » musik	A 21
14 » » gymnastik med lek och idrott	A 21
86 övningsskollärare	A 20
7 lärare i manlig slöjd	A 18
7 lärarinnor i kvinnlig slöjd	A 18
10 lärare i trädgårdsskötsel	A 17
6 lärarinnor i hushållsgöromål	A 16
3 » » kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola	A 16
8 vaktmästare	A 7
13 »	A 6;

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e.

2 adjunkter Eo 21;

dels godkänt följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor 2 038 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 32 600	
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier »	18 000	
c. Arvoden åt biträden på rektors-expeditionerna	» 13 000	
d. Särskilda arvoden vid provårsseminarier	» 36 700	
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	» 5 600	
f. Arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare	» 12 100	kronor 118 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	947 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	415 000
	Summa kronor	3 518 000;

dels till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 3 518 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 473 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 115 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Utrustning för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 240 000 kronor;

dels till Arvoden åt lärarkandidater under provårstjänstgöring för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 320 000 kronor;

dels till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Härnösand för budgetåret 1946/47 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 700 000 kronor;

dels till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Landskrona för budgetåret 1946/47 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 717 000 kronor;

dels till Om- och nybyggnadsarbeten för småskoleseminariet i Haparanda för budgetåret 1946/47 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 95 000 kronor;

dels till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs för budgetåret 1946/47 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 60 000 kronor;

dels till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Växjö för budgetåret 1946/47 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 140 000 kronor;

dels ock till Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna för budgetåret 1946/47 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 1 709 000 kronor.

Stockholm den 27 juni 1946.

Med undersätlig vördnad.